

**KONKURSY PRZEDMIOTOWE MKO
DLA UCZNIÓW WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO
W ROKU SZKOLNYM 2025/2026**

**PROGRAM MERYTORYCZNY PRZEDMIOTOWEGO
KONKURSU JĘZYKA POLSKIEGO DLA UCZNIÓW SZKÓŁ PODSTAWOWYCH**

I. CELE KONKURSU

1. Kształcenie umiejętności samodzielnego zdobywania wiedzy polonistycznej, docierania do informacji, ich selekcjonowania i krytycznej oceny.
2. Rozwiązywanie problemów o charakterze naukowym w zakresie wiedzy polonistycznej.
3. Rozbudzanie ciekawości poznawczej i motywacji do dalszego uczenia się.
4. Pogłębienie wiedzy uczniów z zakresu odbioru i interpretacji tekstów kultury i stosowanie jej w praktyce.
5. Rozwijanie refleksji uczniów o dziele sztuki (w tym literackim) i przygotowanie ich do pełnego i głębokiego uczestnictwa w kulturze.
6. Przygotowanie uczniów do samodzielnego, krytycznego myślenia i interpretowania różnych dzieł w oparciu o przesłanki w nich zawarte.
7. Podnoszenie poziomu świadomości językowej, funkcjonalnego wykorzystania wiedzy o języku i różnicowaniu stylistycznym polszczyzny.
8. Podnoszenie poziomu kompetencji w zakresie tworzenia własnych tekstów, posługiwania się różnymi gatunkami wypowiedzi.
9. Kształtowanie postawy szacunku wobec dziedzictwa narodowego i światowego.
10. Przygotowanie do dojrzałej i samodzielnej oceny tekstów kultury (w tym kultury popularnej) pod względem estetycznym i etycznym.
11. Kształtowanie postawy otwartości wobec innych kultur i szacunku dla ich dorobku.
12. Rozwijanie umiejętności gospodarowania czasem, przeznaczając go proporcjonalnie na różne aktywności polonistyczne.
13. Promowanie szerokich zainteresowań humanistycznych i wybitnych uzdolnień młodzieży.

II. WYMAGANIA KONKURSU

Konkurs polonistyczny obejmuje i poszerza treści podstawy programowej kształcenia ogólnego z języka polskiego w szkole podstawowej wprowadzonej na podstawie *Rozporządzenia Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej* (Dz. U. z 5 lipca 2024 poz. 996).

Wymagania ogólne konkursu obejmują wiadomości i umiejętności zawarte w wymaganiach ogólnych podstawy programowej kształcenia ogólnego, w części dotyczącej przedmiotu język polski w II etapie edukacyjnym (klasy IV-VIII), a także integrację treści języka polskiego z zagadnieniami pochodzącymi z innych przedmiotów edukacji etapu szkoły podstawowej, określonych w wyżej wymienionym rozporządzeniu.

Kształcenie literackie i kulturowe

1. Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich oraz innych tekstów kultury;
2. Znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii;
3. Kształtowanie umiejętności uczestniczenia w kulturze polskiej i europejskiej, szczególnie w jej wymiarze symbolicznym i aksjologicznym;
4. Rozwijanie zdolności dostrzegania wartości: prawdy, dobra, piękna, szacunku dla człowieka i kierowania się tymi wartościami;
5. Kształcenie postawy szacunku dla przeszłości i tradycji literackiej jako podstawy tożsamości narodowej;
6. Poznawanie wybranych dzieł wielkich pisarzy polskich w kontekście podstawowych informacji o epokach, w których tworzyli (klasy IV-VIII);
7. Rozwijanie zainteresowania kulturą w środowisku lokalnym i potrzeby uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych.

Kształcenie językowe

1. Rozwijanie rozumienia wartości języka ojczystego oraz jego funkcji w budowaniu tożsamości osobowej ucznia oraz wspólnot: rodzinnej, narodowej i kulturowej;
2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych oraz formowanie odpowiedzialności za własne zachowania językowe;
3. Poznawanie podstawowych pojęć oraz terminów służących do opisywania języka i językowego komunikowania się ludzi i praktycznego ich stosowania w mowie i piśmie;
4. Kształcenie umiejętności porozumiewania się (słuchania, czytania, mówienia i pisanie) w różnych sytuacjach oficjalnych i nieoficjalnych, w tym także z osobami doświadczającymi trudności w komunikowaniu się;
5. Kształcenie umiejętności poprawnego mówienia oraz pisanie zgodnego z zasadami ortofonii oraz pisowni polskiej;
6. Rozwijanie wiedzy i umiejętności o elementach składowych wypowiedzi ustnych i pisemnych oraz ich funkcjach w strukturze tekstów i w komunikowaniu się.
7. Kształcenie umiejętności:
 - rozpoznawania wypowiedzi zgodnych z normą wzorcową i zgodnych z normą użytkową,
 - dostrzegania błędów językowych i poprawiania ich,
 - rozpoznawania różnych odmian polszczyzny,
 - określania funkcji składniowych wyrazów w wypowiedzeniach,
 - wskazywania związków wyrazowych w zdaniu,
 - rozpoznawania, nazywania i stosowania różnych typów wypowiedzeń,
 - przekształcania konstrukcji składniowych.

Tworzenie wypowiedzi

1. Rozwijanie umiejętności wypowiadania się w określonych formach wypowiedzi pisemnych;
2. Rozpoznawanie intencji rozmówcy oraz wyrażanie intencji własnych, rozpoznawanie języka jako działania (akty mowy);
3. Rozwijanie umiejętności stosowania środków stylistycznych i dbałości o estetykę tekstu oraz umiejętności organizacji tekstu;
4. Poznawanie podstawowych zasad retoryki, w szczególności argumentowania oraz rozpoznawanie manipulacji językowej;
5. Rozbudzanie potrzeby tworzenia tekstów o walorach estetycznych i podejmowania samodzielnych prób literackich.

Samokształcenie

1. Rozwijanie szacunku dla wiedzy, wyrabianie pasji poznawania świata i zachęcanie do praktycznego zastosowania zdobytych wiadomości;
2. Rozwijanie umiejętności samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania;
3. Rozwijanie umiejętności rzetelnego korzystania ze źródeł wiedzy, w tym stosowania cudzysłowu, przypisów i odsyłaczy oraz szacunku dla cudzej własności intelektualnej;
4. Kształcenie nawyków systematycznego uczenia się oraz porządkowania zdobytej wiedzy i jej pogłębiania;
5. Zachęcanie do rozwijania swoich uzdolnień przez udział w różnych formach poszerzania wiedzy, na przykład w konkursach, olimpiadach przedmiotowych i wykładach oraz rozwijanie umiejętności samodzielnej prezentacji wyników swojej pracy;
6. Rozwijanie umiejętności efektywnego posługiwania się technologią informacyjną w poszukiwaniu, porządkowaniu i wykorzystywaniu pozyskanych informacji.

III. ZAKRES MERYTORYCZNY KONKURSU

Uczestnicy konkursu powinni na wszystkich etapach wykazać się wiadomościami i umiejętnościami obejmującymi wskazane poniżej treści.

KSZTAŁCENIE LITERACKIE I KULTUROWE

1. Czytanie i słuchanie utworów literackich.
2. Odbiór tekstów kultury.

KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE

1. Gramatyka języka polskiego.
2. Zróżnicowanie języka.
3. Komunikacja językowa i kultura języka.
4. Ortografia i interpunkcja.

TWORZENIE WYPOWIEDZI

1. Elementy retoryki.
2. Mówienie i pisanie.

SAMOKSZTAŁCENIE

1. Samokształcenie wspomagane.
2. Samokształcenie kierowane pośrednio.
3. Samokształcenie samoistne.

POSZERZENIE TREŚCI PODSTAWY PROGRAMOWEJ OBEJMUJE NASTĘPUJĄCE ZAGADNIENIA:

Od ucznia przystępującego do konkursu polonistycznego wymaga się znajomości lektur z podstawy programowej dla uczniów szkół podstawowych oraz tekstów kultury wymienionych w części IV konkursu merytorycznego wraz z imieniem i nazwiskiem autorów, reżyserów, itp.: *Zakres merytoryczny konkursu.*

Na wszystkich etapach konkursu uczeń powinien wykazać się wiedzą i umiejętnościami w zakresie:

- 1) pogłębionej interpretacji tekstów kultury (samodzielnego stawiania też interpretacyjnych, także w interpretacji porównawczej i dowodzenia ich na podstawie przesłanek zawartych w tekście, wykorzystywania w interpretacji kontekstów, w tym kontekstu historycznoliterackiego, biograficznego i filozoficznego, dostrzegania w czytanych utworach cech charakterystycznych dla określonej epoki);
- 2) pogłębionej analizy tekstów kultury (posługiwania się w omówieniu podanych dzieł literackich pojęciami z zakresu teorii literatury, także spoza podstaw programowych, takimi jak np.: aluzja literacka, groteska, oksymoron, hiperbola, a także inne, związane z omówieniem tekstów z listy lektur, w sposób precyzyjny i funkcjonalny, wskazywania środków stylistycznych i ich funkcji w tekście, wykorzystywania analizy do interpretacji tekstów kultury);
- 3) podejmowania dyskursu porównawczego (rozpoznawania zasady zestawienia tekstów, opisywania sposobu funkcjonowania uniwersalnych mitów, symboli, wątków, motywów i toposów w poszczególnych tekstach kultury, posługiwania się terminologią z zakresu interpretacji porównawczej, np.: parafraza, parodia, trawestacja, intertekstualność);
- 4) charakteryzowania różnych poziomów funkcjonowania tekstów kultury (definiowania kultury popularnej i wysokiej, zauważania i rozumienia ich wzajemnych relacji);
- 5) tworzenia własnych tekstów (w tym eseju, artykułu publicystycznego, przemówienia);
- 6) dokonywania różnorodnych działań na cudzym tekście (np.: streszczanie, parafrazowanie, sporządzanie notatki);
- 7) funkcjonalnego wykorzystania wiedzy o języku i stosowania jej w zakresie fleksji, składni, słowotwórstwa, leksyki, frazeologii, ortografii i interpunkcji (w tym dostrzegania różnic językowych wynikających ze zmian historycznych i społecznych, rozpoznawania środków językowych typowych dla normy wzorcowej i użytkowej, rozumienia i wyjaśniania błędów językowych, pogłębionej analizy składniowej, np. rysowania wykresów zdań i ich objaśniania), wykorzystywania terminów spoza podstawy programowej, np. polisemia.

IV. TEMAT PRZEWODNI KONKURSU W ROKU SZKOLNYM 2025/2026 I OBOWIĄZUJĄCE TEKSTY KULTURY

O słowach słów kilka

Obowiązujący zakres merytoryczny konkursu polonistycznego na poszczególnych etapach dotyczy dzieł literackich, dzieł malarskich, muzyki i filmu, zgodnie z podanym powyżej tematem przewodnim. **Na każdym etapie konkursu w arkuszu znaleźć się mogą niewymienione w programie fragmenty tekstu nieliterackiego, o charakterze popularnonaukowym, eseistycznym lub krytycznoliterackim lub inne teksty kultury, np. ilustracje.**

Teksty kultury i zagadnienia obowiązujące na poszczególnych etapach konkursu:

ETAP I (szkolny)

*Mówić znaczy potykać się, gubić, chodzić na około i trafiać w ślepe zaułki,
za to słuchanie prowadzi prosto i bezpośrednio - zawsze można zamienić się w słuch.*

Yu Miri

Literatura:

- Aleksander Fredro, *Zemsta*, wyd. dowolne.
- Paweł Beręsewicz, *Szeptane*, Warszawa 2023.
- Małgorzata Musierowicz, *Język Trolli*, wyd. dowolne.
- Eric-Emmanuel Schmitt, *Oskar i pani Róża*, tłum. B. Grzegorzewska, wyd. dowolne.
- Konstanty Ildefons Gałczyński, wybór wierszy, w tym: *Rozmowa liryczna, Rozmowa z aktorem*.

Film:

- *E. T.*, reż. Steven Spielberg, 1982.

Dzieła plastyczne:

- Thomas Gainsborough, *Rozmowa w parku*, 1746-1748,
[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Thomas_Gainsborough_-_Conversation_in_a_Park_-_WGA8400.jpg]
- Pierre Auguste Renoir, *Rozmowa*, 1878,
[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Auguste_Renoir_Conversation.JPG]

Szczególnie ważne zagadnienia językowe:

- związki składniowe w zdaniu, składnia zdania pojedynczego;
- składnia zdania złożonego;
- mowa zależna, niezależna i pozornie zależna, zagadnienia związane z poprawnością zapisu;
- wiedza o komunikacji (nadawca, odbiorca, komunikat, kod).

ETAP II (rejonowy)

Styl to sposób mówienia kim, jesteś, bez konieczności wypowiadania słów.

Rachel Zoe

Literatura:

- Henryk Sienkiewicz, *Krzyżacy*, wyd. dowolne.
- Sławomir Mrożek, wybrane opowiadania, w tym: *Wesele w Atomicach, Lew*.
- Lewis Carroll, *Po drugiej stronie lustra*, tłum. M. Słomczyński, wyd. dowolne.
- Julian Tuwim, *Colloquium niedzielne na ulicy, Ślusarz*.
- Grzegorz Uzdąński, *Nowe wiersze sławnych poetów*, w tym: *Juliusz Słowacki Shopping, Shopping 2, Wisława Szymborska, Status*.

Film:

- *Shrek*, reż. Andrew Adamson, Vicky Jenson, 2001.

Dziela plastyczne:

- wybór grafik Banksy'ego, w tym: *Show me the Monet*, *Mona Lisa z wyrzutnią rakietową*.
[<https://banksyexplained.com/show-me-the-monet-2005/>;
<https://banksyexplained.com/mona-lisa-bazooka/>]
- wybór obrazów Jakuba Różalskiego, w tym: *1920 – before the storm*, *1920 - Guest from the west*
[<https://jrozalski.com/>]

Szczególnie ważne zagadnienia językowe:

- leksyka
- frazeologia
- słowotwórstwo
- styl i stylizacja (archaizacja, dialektyzacja, kolokwializacja, stylizacja biblijna, stylizacja na gwary młodzieżową, gwary zawodowe)

ETAP III (województki)

Słowo i idea mają moc zdolną zmieniać świat.

Nancy H. Kleinabum

Literatura:

- Lois Lowry, *Dawca*, tłum. P. Szymczak, wydanie dowolne.
- Harper Lee, *Zabić drozda*, tłum. M. Szymański, wyd. dowolne.
- Ray Bradbury, *451 stopni Farenheita*, tłum. Wojciech Szypuła, wyd. dowolne.
- Jan Kochanowski, wybór pieśni, w tym: *Pieśń V i Pieśń XIV z Księg wtórych*.
- przykłady słynnych przemówień, w tym mowa Martina Luthera Kinga Juniora wygłoszona 28 sierpnia 1963 r. na schodach Lincoln Memorial w Waszyngtonie (*Mam marzenie*).

Film:

Jak zostać królem, reż. Tom Hooper, 2010

Dziela plastyczne:

- Jan Matejko, *Kazanie Skargi*, 1864,
[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kazanie_Skargi.jpg]

Szczególnie ważne zagadnienia językowe:

- części mowy: rozpoznawanie i odmiana;
- elementy retoryki, w tym analiza budowy argumentu, środki retoryczne i ich funkcja;

Sugerowane materiały pomocnicze:

- Podręczniki do języka polskiego dopuszczone przez MEN do użytku szkolnego przeznaczone do kształcenia ogólnego, uwzględniające podstawę programową kształcenia ogólnego w szkole podstawowej.
- *Słownik mitów i tradycji kultury*, Władysław Kopaliński (wydanie dowolne)
- *Słownik symboli*, Władysław Kopaliński (wydanie dowolne)
- *Ilustrowany słownik terminów literackich. Historia, anegdota, etymologia*, Zbigniew Kadłubek, Beata Mytych-Forajter, Aleksander Nawarecki, Gdańsk 2019 i wydania późniejsze
- *Słownik poprawnej polszczyzny* pod red. Andrzeja Markowskiego (wydanie dowolne)
- *Słownik terminów literackich* pod red. Janusza Sławińskiego (wydanie dowolne)
- str. 16 – 77:

https://cke.gov.pl/images/EGZAMIN_MATURALNY_OD_2023/materialy_dodatkowe/20230111_Materia%C5%82%20dodatkowy%2015_Zakres%20i%20poprawno%C5%9B%C4%87%20%C5%9Brodki%C3%B3w%20j%C4%99zykowych.pdf

V. KRYTERIA OCENY WYPRACOWANIA

Na każdym etapie konkursu w arkuszu znajdzie się również zadanie polegające na napisaniu rozszerzonej wypowiedzi argumentacyjnej lub twórczej na podany temat. Będzie można otrzymać za nie maksymalnie **30 punktów**. W przypadku niespełnienia minimum 200 słów nie są przyznawane punkty za kryteria: kompozycja i spójność wypowiedzi, język i styl oraz zapis.

Kryteria oceny rozszerzonej wypowiedzi o charakterze argumentacyjnym (0-30 p.)

1. Warunki formalne (0–1p.):

- 1) praca zachowuje wskazaną formę (ma charakter argumentacyjny);
- 2) przynajmniej częściowo spełnia warunki tematu;
- 3) odnosi się przynajmniej do jednego ze wskazanych w poleceniu tekstów kultury.

Wszystkie warunki muszą zostać spełnione.

Jeżeli praca nie spełnia warunków formalnych (przyznano 0 punktów), nie ocenia się pozostałych kryteriów.

2. Kultura humanistyczna (0–6 p.):

Ocenę 0–2 przyznaje się odniesieniu do **każdego z trzech** wskazanych w temacie tekstów kultury.

- 2 p. – bardzo dobra znajomość wymaganych tekstów kultury oraz brak błędów rzeczowych co do treści i rozumienia faktów, oraz funkcjonalne wykorzystanie tekstów kultury w argumentacji;
- 1 p. – zadowalająca znajomość wymaganych tekstów kultury lub pomyłki co do treści i rozumienia faktów niewpływające na jakość interpretacji tekstu, lub częściowo funkcjonalne wykorzystanie w argumentacji;
- 0 p. – niezadowalająca znajomość wymaganych tekstów kultury, lub błędy rzeczowe co do treści i rozumienia faktów wpływają na jakość interpretacji tekstu, lub niefunkcjonalne wykorzystanie w argumentacji;

3. Argumentacja (0–8 p.):

- Prezentacja problemu zawartego w temacie (0-1p.)
(w tym kryterium nie ocenia się formalnej obecności wprowadzenia, ale funkcjonalność zawartych w nim ustaleń, definicji, myśli z punktu widzenia tematu; **ocenia się to, czy wprowadzenie**

wskazuje kierunek realizacji tematu);

- Sformułowanie stanowiska adekwatnego do problemu zawartego w temacie (0–1 p.)
- Adekwatność argumentacji do stanowiska, logika wypowiedzi (0–2 p.)
 - całkowita (2 p.)
 - w znacznej części (1 p.)
 - częściowa lub brak (0 p.)
- Rozwinięcie argumentacji i pogłębienie refleksji (0–2 p.)
 - całkowite (2 p.)
 - w znacznej części (1 p.)
 - częściowe lub brak (0 p.)
- Trafne i adekwatne wykorzystanie przykładów (0–1 p.)
 - całkowite – wybór i interpretacja treści wyłącznie w powiązaniu z tematem, stanowiskiem lub argumentacją (1 p.)
 - częściowe lub brak, np. obecność treści niezwiązanych z tematem, stanowiskiem lub argumentacją, przedstawianie treści bez interpretacji, streszczanie (0 p.)
- Sformułowanie adekwatnego i funkcjonalnego **podsumowania** rozważań powiązanego z prezentacją problemu i przeprowadzoną argumentacją (0–1 p.)

4. Kompozycja i spójność wypowiedzi (0–6 p.):

- Kompozycja – w pracy funkcjonalnie wyróżniono wprowadzenie, rozwinięcie i podsumowanie; w żadnej części nie występują treści nieistotne w argumentacji, niepowiązane z problemem ani powtarzające się (0–2 p.)
 - całkowicie poprawna (2 p.)
 - w znacznej części poprawna (1 p.)
 - częściowo poprawna lub wcale (0 p.)
- Spójność globalna – akapity są właściwie połączone (0–2 p.)
 - całkowicie poprawna (2 p.)
 - w znacznej części poprawna (1 p.)
 - częściowo poprawna lub wcale (0 p.)
- Spójność lokalna – zdania w akapitach są połączone logicznie z zastosowaniem właściwych spójników; nie ma skrótów myślowych, luk w toku rozumowania utrudniających jego rozumienie (0–2 p.)
 - całkowicie poprawna (2 p.)
 - w znacznej części poprawna (1 p.)
 - częściowo poprawna lub wcale (0 p.)

5. Język i styl (0–5 p.)

- Poprawność językowa – w zakresie fleksji, składni, słowotwórstwa, leksyki, frazeologii, (0–4 p.)
 - 0–2 błędy (4 p.)
 - 3–4 błędy (3 p.)
 - 5–6 błędów (2 p.)
 - 7–8 błędów (1 p.)
 - powyżej 8 błędów (0 p.)
- Poprawność stylistyczna – adekwatność stylu do tematu i formy wypowiedzi oraz sytuacji komunikacyjnej (0–1 p.)
 - poprawny styl (1 p.)
 - zaburzenia poprawności stylu (0 p.)

6. Zapis (0–4 p.)

- Poprawność ortograficzna (0–2 p.)
 - 0 błędów (2 p.)
 - 1–2 błędy (1 p.)
 - powyżej 2 błędów (0 p.)
- Poprawność interpunkcyjna (0–2 p.)
 - 0–3 błędy (2 p.)
 - 4–6 błędy (1 p.)
 - powyżej 4 błędów (0 p.)

Błędy językowe w pracach uczestników oznaczane będą zgodnie z klasyfikacją przedstawioną w materiałach:

- https://www.oke.krakow.pl/inf/filedata/files/Ra%BF%B1ce_b%B3%EAdy_j%EAzykowe_1_LeksFra zSlow.pdf
- https://www.oke.krakow.pl/inf/filedata/files/Ra%BF%B1ce_b%B3%EAdy_j%EAzykowe_2_Sk%B3a d.pdf
- https://www.oke.krakow.pl/inf/filedata/files/Ra%BF%B1ce_b%B3%EAdy_j%EAzykowe_3_Fleks.pd f
- https://www.oke.krakow.pl/inf/filedata/files/Ra%BF%B1ce_b%B3%EAdy_j%EAzykowe_4_Styl.pdf
- https://cke.gov.pl/images/_EGZAMIN_MATURALNY_OD_2015/Materialy/Razace_bledy_jezykowe _5_Skrot.pdf

Błędy zapisu będą oceniane zgodnie z obowiązującymi przepisami. Oznacza to, że od 1 stycznia 2026 r. ocena będzie dokonywana zgodnie ze zmianami w pisowni ogłoszonymi w *Komunikacie Rady Języka Polskiego przy Prezydium PAN z dnia 10 maja 2024 r.*: <https://rjp.pan.pl/zmiany-pisowni>

VI. INFORMACJA DLA UCZNIA DOTYCZĄCA WARUNKÓW KONKURSU

1. Na konkurs z języka polskiego uczeń przynosi ze sobą wyłącznie przybory do pisania: pióro lub długopis czarnym lub niebieskim tuszem/atramentem.
2. Uczestnicy nie mogą wносить żadnych urządzeń telekomunikacyjnych i środków łączności (w tym smartwatchy) do sali, w której odbywa się konkurs.